

Славутицький відділ культури
міська централізована бібліотечна система

„Садівник із майбутнього”

До 285-річчя від дня народження

Григорія Сковороди

Бібліографічний покажчик

Славутич

2007

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2007 році 285-річчя від дня народження Григорія Сковороди – видатного письменника, філософа, гуманіста і просвітителя, представника демократичної культури українського народу, який порушував животрепетні питання суспільного життя свого часу, гостро критикував панівні класи, мертву схоластику офіційної церкви.

Посібник розрахований на широке коло читачів.

Укладачі: Панова Л.І., Соловйова Л.О.,

Янченко О.О.

Комп'ютерний

набір: Соловйова Л.О.

Відповідальна

за випуск: Портная Н.В.

*"Він свідомо обрав своїм кабінетом цілий світ,
при обміркуванні його творів присутні були і
небо над головою, журавлі, лелеки, тополі,
озера, ліси і тверда земля під ногами,
а головне – люди".*

Павло Тичина

Біографія Г. Сковороди

Пам'ять про поета-філософа Григорія Сковороду вшановують в Україні та в усьому світі. Народ відзначає знаменні ювілеї філософа-поета. Відкрито меморіальні музеї письменника; йому споруджено оригінальні пам'ятники у нас в Києві, Лохвиці та Сковородинівці, гранітний монумент у Бабаївському лісі й у Сковороднівському парку.

Велич і безсмертя Григорія Савича Сковороди полягає в тому, що в глуху пору національного гніту, жорстоких утисків українського народу самодержавною Росією він став на захист співвітчизників і проголосив: "А мій жребій з голяками".

Народився письменник-просвітителю XVII ст. Григорій Сковорода 3 грудня 1722 року в селі Чорнухах, на Полтавщині, в сім'ї Сави і Паланки Сковородів – малоземельних селян з козаків.

Батьки Григорія славилися на всю округу чесністю і правдивістю, гостинністю і працьовитістю; так виховували і Гриця.

Змалку його привчали до праці: пасти гусей, допомагати по господарству. Грицевій душі була милою сопілонька, в гру на який хлопчик вкладав всю свою дитячу душу...

Одного дня повів тато сина до дяка в науку. Навчався Григорій з цікавістю і навіть був на привілейованому становищі, бо дяк виявив у хлопця надзвичайної краси голос, навчив нотної грамоти, поставив першим співаком у церковному хорі, давав читати книжки і підготував до вступу в академію.

Битим шляхом через Пирятин, пішки, жадібним до знань, Григорій дістався до Києва і став одним із наполегливих і тямущих студентів.

У 1753 році Григорій закінчив академію. На цей час він вже поет, композитор, соліст і музикант. Його відряджають до Петербурга в придворну капелу, бо він прославився чудовим басом, грою на скрипці, флейті, бандурі, цимбалах, сопілці. На власні вірші Григорій складав музику і таку музику, що деякі з його пісень перейняли навіть кобзарі.

Але всебічно обдарований хлопець вирішив якомога більше мандрувати і зустрічатися з людьми.

Повернувшись знову до Києва, юний поет і композитор вирушає за кордон і три роки мандрує по Угорщині, Польщі, Словаччині, відвідує Братиславу, Відень, Будапешт, буває в університетах, слухає лекції знаменитих професорів, студіює філософські праці, володіючи багатьма мовами, вільно дискутує з вченими різних країн.

Повернувшись на Україну, він викладав піітику в Переяславському колегіумі. Молодий педагог викладав по-новому, творчо, сміливо, за "що" і був звільнений з роботи.

Далі 6 років працював домашнім учителем сина поміщика Томари у селі Коврай на Переяславщині. У вільний від роботи час багато розмірковував.

Саме в ці роки, завдяки близькості до природи і народу, формуються філософські погляди майбутнього письменника-мислителя.

Згодом він стає викладачем синтаксису, грецької мови та етики у Харківському колегіумі.

Сковорода був незвичайним учителем: писав байки, викладав стародавні мови, глибоко цікавився математикою, географією, економікою.

Учив, як жив, а жив, як навчав – найкраща риса педагога.

Підручника з етики не було, і Григорій Савич написав його сам. Це був перший філософський твір, основною думкою якого є : ледарство – це найбільша людська вада.

Останнє десятиріччя життя Сковороди – це роки його слави. Всі хотіли його бачити. У Харкові, Белгороді та багатьох селах виникли гуртки послідовників його вчення і способу життя.

9 листопада 1794 року Григорій Савич помер. Помер так просто, як і жив...

Останнє десятиріччя життя Сковороди – це вершина творчості письменника.

Справді, боляче те, що за його життя не надруковано жодного твору. Але його поезія, притчі поширювалися на Україні вустами народу. Він написав 30 прозових байок, пізніше склали збілочку "Байки Харківські". Велику славу письменнику принесла збірка ліричних поезій "Сад Божественних пісень". Ось рядки, в яких автор милується красою рідної природи:

Гей поля, поля зелені,
Зелом, квітом оздоблені!
Жайворонок над полями!
Соловейко над садами!

У своїх творах Сковорода відобразив мрію народу про кращі часи, коли земля стане "царством любові..без ворожнечі і чвар". Мрія видатного поета-філософа: в Горній Русі (майбутній Україні) бачу все нове: нових людей, нове покоління і нову славу.

Григорій Сковорода – гордість і слава українського народу – завжди житиме в наших серцях – серцях вдячних його правників.

Твори Григорія Сковороди

Сковорода Г. Поезії //Небо України. Поетич. Антол. – К.: Укр.. письменник, 2001. – Кн. 1. - С. 205-210.

Сковорода Г. Твори: Для ст. шк. віку. – К.: Веселка, 1996. – 271 с.

Сковорода Г. Твори //Давня українська література: Хрестоматія.- Київ: Освіта, 1998.- С. 566-599.

Сковорода Г. Твори //Хрестоматія з укр. літ. Кн. 1. – К.: Наукова думка, 1997. –С. 306-318.

Сковорода Г. Твори //Шляхи сподівань: Укр. літ-ра кінця XVIII - початку XX ст.: Навч. посібн.- Київ: Грамота, 2003.- С. 7-82.

Сковорода Г. Твори: У 2 т. – К.: АТ «Обереги», 1994. Т. 1: Поезії. Байки, Трактати. Діалоги. – 528 с. – (Гарвард. б-ка давнього укр.. письменства).

Сковорода Г. Твори: У 2 т. – К.: АТ «Обереги», 1994. Т. 2: Трактати. Діалоги, Притчі, Переклади, Листи. – 480 с. – (Гарвард. б-ка давнього укр.. письменства).

Сковорода Г. Діалог. Имя ему – Потоп зміин: Уривки // Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. Посібник. – К.: Либідь, 1993. – С. 240-282.

Сковорода Г. Пізнай в собі людину. –Львів: Світ,1995.–528 с.

Сковорода Г. Потоп зміінний: Уривки: Тлумачення із Плутарха про тишу серця // Федів О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. Посібник. – К.: Україна, 2000. – С. 170-200.

Сковорода Г. Сад Божественних пісень: Вірші, байки, діалоги, притчі. – К.: Дніпро, 1988. – 319 с. (Б-ка укр. класики «Дніпро»)

Життя і творчість

Барабаш Ю.Я. «Знаю человека...»: Григорий Сковорода : Поэзия. Философия. Жизнь. – М.: Худож. лит., 1989. – 335 с.

Білоус Г. Вогонь у камені: Поема про Г.С. Сковороду //Вітчизна. – 1996. - № 5-6. – С. 2-24.

Бовсунівська Т. Тематизація мовчання в поезії Григорія Сковороди // Дивослово.- 2006.- № 2.- С.50-54.

- Булда М.** Та не забудьте пом'янути Григорія Варсаву (Г. Сковорода) // Українська мова й література в сер.школах, гімназіях, ліцеях.- 2006.- 7-8.- С.148-154.
- Верба Г.** Перечитуючи Сковороду: коментарі дослідника до кількох хрестоматійних поезій Григорія Сковороди //Дивослово. – 1998. - № 7. – С. 34.
- Возняк М.С.** Твори Грицька Сковороди //Возняк М.С. Історія української літератури: У 2-х книгах: Навч. вид. - Кн. 2.- Львів: Світ, 1994.- С. 83-87.
- Войтюк А.** «Поетичний сад» українського Сократа: Г. Сковорода // Віче. – 1995. - № 1. – С. 153-157.
- Генник-Березовська З.** Григорій Сковорода: образ художній і справжній //Слово і час. – 1995. - № 3. – С. 61.
- Грабовський В.** Садівник із майбутнього: Григорію Сковороді – 285 // Літературна Україна.- 2007.- 29 листопада.- С.1,4.
- Грибіниченко Т., Козачук Г.** Поняття людського щастя у філософських творах Григорія Сковороди // Т. Грибіниченко, Г. Козачук Вчимося писати твір з української літератури: 8-11 класи. - К.: Либідь, 2000. - С. 94-96.
- Григорій Сковорода: 3 книжки академіка М. Жулинського «Слово і доля» //Дивослово. – 2004. - № 6. – С. 29-32.
- Григорій Сковорода (1722-1794 рр.) //Новий довідник: Укр. мова та література. - Київ: ТОВ "Казка", 2005. - С. 522-526.
- Григорій Сковорода //Шляхи сподівань: Укр. літ-ра кінця XVIII - початку ХХ ст.: Навч. посібн.- Київ: Грамота, 2003.- С.5-6.
- Денисенко В.** "Чи не найзнаменитіша українська особистість XVIII століття". Мандрівний учитель Григорій Сковорода // Пам'ять століть України.- 2007.- 1.- С.28-38.
- 10 фактов из жизни Григория Сковороды // Факты. – 2004. – 9 ноября. – С. 14.
- Дзира Я.** Мандрівний університет : До 200-річчя з дня смерті Г. Сковороди //Урядовий кур'єр. –2004. – 12 листопада. – С. 9.
- Добко Т.** Сучасний розвиток бібліографічної Сковородіани: Дослідження видань біобібліографічних покажчиків і списків літератури, присвячених Григорію Сковороді (від 1862 до 2006 р.) // Бібліотечний вісник.- 2007.- 3.- С.9-13.
- Дудко Д.** Геній і пігмеї або Григорій Сковорода перед судом жовтої преси // Літературна Україна.- 2007.- 28 червня. - С.3.
- Єфремов С.** Сковорода Григорій // Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Фемина, 1995. – С. 215-222.
- Жулинський М.** Григорій Сковорода: дух і слово //Голос України. – 1995. – 17 січня. – С. 15.
- Задорожна С.В., Бернадська Н.І.** Своєрідність відображення народних ідеалів у творчості Г.С. Сковороди //Задорожна С.В., Бернадська Н.І. Українська література (запитання і відповіді. – К.: Фемина, 1996. – С. 24-26.

Задорожна С.В., Бернадська Н.І. «Щаслива людина», «сродна праця» - основні поняття філософії і творчості Г.С. Сковороди //Задорожна С.В., Бернадська Н.І. Українська література (запитання і відповіді.– К.: Феміна, 1996.–С. 26-28.

Клен Ю. Сковорода: Вірш // Українське слово: Хрестоматія укр. літ. та літ критики ХХ ст.. Кн. 1. – К.: Рось, 1994. – С. 607.

Кононенко П. Сковорода Григорій //Українська література у портретах і довідках: Давня література – література ХІХ ст.: Довідник. – К.: Либідь, 2000. – С. 291-293.

Коценко К. «Серце ж, а не плоть, є істинною людиною»: Життя і творчість Г.С. Сковороди //Віче. – 1997. - № 1. – С. 112.

Кошель П. Мужичський поет – філософ Г.С. Сковорода. – Література. – 1995. - № 33. – С.7.

Лесюк М. Українська живомовна стихія в творчості Г. Сковороди //Дивослово. – 1996. - № 8. – С. 36-41.

На досвітках національного пробудження: Григорій Савич Сковорода //Історія укр. культури. – VII Зшиток. – Квітень 1937. – К. – Обереги, 1993. – С. 293-294.

«Народитися вдруге» //Наука і суспільство. – 1994. - № 9-10. – С. 13-17.

Наш перворозум: Григорій Сковорода на портреті і в житті: Фотокнига. – К.: «Спалах», 2004. – 178 с.

Попович М. Сковорода, якого не зловив світ, і світ, який не зловив Сковороди //Генеза. – 1995. - № 1. – С. 175-181.

Русова С. Виховні ідеї Г.С. Сковороди //Дивослово. – 1996. - № 8. – С. 42-45.

"Світ ловив мене, та не спіймав": До 285-річчя від дня народження Г.С. Сковороди, видатного українського філософа, просвітителя, поета, музиканта // Київська правда. - 2007. - 6 грудня. - С.4.

Семака Л. Григорій Сковорода //Сто найвідоміших українців. - М., К.: Вече, Орфей, 2001.- С. 162-170. - (100 найвідоміших).

Сирцова О. Притча і міф в історіософії Г. Сковороди //Київська старовина. – 1995. - № 3. – С. 56-65.

Сковорода Григорій // Небо України. Поетич. Антол. – К.: Укр. письменник, 2001. – Кн. 1. – С. 204-205.

Сковорода Григорій //Енциклопедія українознавства. - Львів, 2000. – Т. 8. –С . 2864.

Сковорода Григорій //УСЕ Універсальний словник-енциклопедія. – К.: Ірина, 1999. – С.1246.

Сковорода Григорій Савич //Українська культура. – 1999. - № 3. – С. 26.

Соловей Е. Сковорода і світ //Всесвіт. – 1996. - № 7. – С. 154-156.

Солонська Н. Григорій Сковорода //Бібліотечний вісник. – 1995. - № 1. – С. 22-27.

Софійчук Г. "Сміючись, говорити правду": Байки Григорія Сковороди // Дивослово.- 2007. - № 5. - С. 23-25.

Стадниченко В. Мандрівний будитель народу: До 280-річчя від дня народження видатного філософа і поета Г.С. Сковороди //Укр.. культура. – 2002. - № 11-12. – С. 29-31.

- Стадниченко В.** Наш перший розум: Документальна повість – подорож) // Вітчизна. – 2002. - № 11-12. – С. 15-74.
- Сташків О.** По шляху у вічність: Урок-бесіда про Г. Сковороду за романом В. Шевчука «Предтеча» // Дивослово. – 1994. - № 10-11. – С. 38-48.
- Степанишин Б.** Григорій Сковорода // Давня українська література в школі.- Київ: Либідь, 2000. - С. 424-478.
- Стогній І.** Переяславський педагог: Педагогічна діяльність Г. Сковороди // Рідна школа. – 1996. - № 7. – С. 75-79.
- Сулима В.** Розум небесний, розум земний: Григорій Сковорода // Київ. – 1997. - № 11-12. – С. 125
- Тома Л.** Першорозум наш...: Григорій Сковорода у контексті світової і української культури // Літературна Україна.- 2006.- 7 вересня.- С.7.
- Холодний М.** Уроки Григорія Сковороди: З циклу роздумів «Архіви самвидаву» // Вітчизна. – 1996. - № 5-6. – С. 112-115.
- Чижевський Д.** До перекладів Сковороди // Українське літературне бароко: Вибр. праці з давньої л-ри. - Т. 4.- Київ: Обереги, 2003.- С. 107-122.- (Київська б-ка давнього укр.письменства. Студії).
- Чижевський Д.** Рештки підручника поетики Сковороди // Українське літературне бароко: Вибр. праці з давньої л-ри. - Т. 4.- Київ: Обереги, 2003. - С. 122-129. - (Київська б-ка давнього укр.письменства. Студії).
- Чижевський Д.** Сковорода яко реформатор віршування // Українське літературне бароко: Вибр. праці з давньої л-ри. - Т. 4.- Київ: Обереги, 2003. - С. 129-188. - (Київська б-ка давнього укр.письменства. Студії).
- Чорний О.** Світ Григорія Сковороди // Сіверянський літопис. – 2003. – № 1. – С. 169-170.
- Швець В.** Підсумковий урок за творчістю Григорія Сковороди // Дивослово. – 2005. – № 9. – С. 29.
- Шевчук В.** Ідея простоти в елітарному світогляді Григорія Сковороди // Шевчук В. Наука і культура. Україна. – Щорічник. - Вип. 26-27. – К.: Т-во «Знання», 1993. – С. 86-93.
- Шевчук В.** Сковорода – Філянський і явище українського необароко // Шевчук В. Наука і культура. Україна. - Щорічник. - Вип. 22. – К.: Т-во «Знання», 1988. – С. 388-395.
- Шевчук В.** У чому полягала поетична реформа Григорія Сковороди // Шевчук В. Наука і культура. Україна. - Щорічник. - Вип. 24. – К.: Т-во «Знання», 1990. – С. 174-181.
- Шинкарук В.** Проблеми філософії і культури у творчості Г.С. Сковороди // Філософська і соціологічна думка. – 1995. - № 1-2. – С. 170-177.
- Шостак О.** Реріхи і Шевченко та Сковорода // Слово і час. – 1997. - № 2. – С. 79.
- Шупта Д.** Де ж народився Григорій Сковорода // Літературна Україна. – 1997. - № 43. – С. 3.
- Ярмолюк Г.** Сервантес і Сковорода. Чи можна їх поставити поряд? // Відродження. – 1996. - № 3. – С. 75-76.

Г. Сковорода - філософ

Антропологічна спрямованість філософії Г. Сковороди //Федів.О., Мозгова Н.Г. Історія української філософії: Навч. посібник. – К.: Україна, 2000. – С. 127-136.

Бетко И. Сковорода – мистик в культурологічній концепції Д. Чижевського // Філософська і соціологічна думка. – 1994. - № 5-6. – С. 37-46.

Возняк М.С. Філософія Сковороди //Возняк М.С. Історія української літератури: У 2-х книгах: Навч. вид. - Кн. 2.- Львів: Світ, 1994.- С. 87-92.

Григорій Саввич Сковорода //Історія філософії України: Хрестоматія: Навч. посібник. – К.: Либідь, 1993. – С. 238-240.

Петров В. Особа Сковороди //Філософська і соціологічна думка. – 1995. - № 1-2. – С. 191-211; № 5-6. – С. 183.

Ушак В. Сократ і Г. Сковорода: Погляди і позиції. До 285-річчя від дня народження Г. Сковороди // Сіверянський літопис. - 2007. - № 6. - С.153-155.

Ушкалов Л. Метафізика Григорія Сковороди // Український світ. – 1994. - № 1-2. – С. 6-7.

Ушкалов Л.В., Марченко О.В. Нариси з філософії Григорія Сковороди. – Харків: «Основа», 1993. – 152 с.

Головні дати життя і творчості Г. Сковороди

3 грудня 1722 року – народження Григорія Саввича Сковороди в селі Чорнухи Луб'янської округи Київського намісництва.

1738 р. – вступає до Києво-Могилянської Академії.

1742 р. – Григорій Сковорода прийнятий півчим до придворної капели.

1744 р. – з валкою Єлизавети Петрівни повертається до Києва й продовжує навчання в Академії.

1750 р. – подорож до Венгрії і далі по країнах Західної Європи.

1753 р. – повернення із-за кордону.

1 липня 1753 року написаний перший датований вірш Сковороди, присвячений вступові на єпископську кафедру в місті Переяславі Іоанна Козловича.

1753-1754 – час написання трактату «Рассуждение о поэзии и руководство к искусству оной».

1754 р. – усунення Сковороди з посади вчителя пітики в Переяславській семінарії. Григорій наймається домашнім вчителем до маєтку Каврай поміщика Степана Томари.

1755 р. – подорож до Москви і перебування в Троїце-Сергіївській лаврі.

1755-1758 – Сковорода знову живе в селі Каврай в Степана Томари.

1759 р. – Григорія Сковороду запрошено на посаду вчителя поезії до Харківського колегіуму.

Влітку 1760 року після сварки з архімандритом Гервасієм Сковорода йде з колегіуму.

1760-1761 – перебування в селі Стариця.

Влітку 1761 року – повернення до Харківського колегіуму.

1761-1764 – Сковорода – вчитель синтаксису та грецької мови в колегіумі.

1766 р. – складено лекцію «Начальная дверь ко христианскому добронравию». Цього ж року Сковорода усамітнюється в гужвінському лісі на околицях Харкова і створює свій перший філософський діалог «Наркисс».

1767 р. – написано діалог «Асхань».

1768-1769 – Сковорода викладає катехізис в додаткових класах при Харківському 1769 р. – початок странницького періоду в житті Григорія Сковороди.

1770 р. – останні відвідини Києва. Сковорода три місяці живе в Китаєвій пустині, звідки перебирається до ахтирського Троїцького монастиря.

1772 р. – написаний «Разглагол о древнем мире», одразу після нього – «Разговор пяти путников о истинном щастии в жизни».

1774 р. – з початку цього року Сковорода живе в селі Бабаї на околиці Харкова. Тут він закінчує «Басни Харьковския» і дописує діалог «Кольцо».

1775 р. – Григорій Саввич присвячує В. С. Тевяшову свою нову роботу – діалог 1776 р. – написано трактат «Икона Алкивиадская».

1781 р. – подорож до Таганрогу.

1783 р. – в Бабаях Сковорода закінчує роботу над діалогом «Брань архистратига Михаила со сатаною».

1783-1785 – в цей період написані три праці: «Беседа 1, нареченная observatorium»; «Беседа 2, нареченная obserwatorium specula»; діалог «Пря бесу с Варсавою».

1785-1790 – Сковорода живе переважно в селах Гусинка, Маначиновка та Великий Бурлук.

1787 р. – він присвячує Федору Диському діалог «Убогий жайворонок », цього ж року пише свій другий педагогічний діалог «Благодарный Еродий».

1790 р. – дарує Я. М. Донцю-Захаржевському «Книжечку Плутархову о спокойствии души». Цього ж року переїжджає жити до села Іванівка.

1791 р. – присвячує Михайлу Коваленському свій останній філософський діалог «Потоп Змиин», що був написаний наприкінці вісімдесятих років.

1792 р. – весь цей рік Григорій Саввич знову живе у Гусинці.

1794 р. – навесні цього року в Івановці художник Лук'янов пише портрет Г. С. Сковороди; – влітку Сковорода відвідує Коваленського в його орловському маєтку – селі Хотетові.

29 жовтня 1794 року Г. С. Сковорода помер в селі Іванівка, заповівши написати на своєму надгробку: «Мир ловил меня, но не поймал».

Інтернет-ресурси про життя і творчість Г. Сковороди

<http://www.pysar.net/zmist.php> - Бібліотека кошового писаря.

<http://library.org.ua/classic/kobyl.html> - Українська бібліотечка.

<http://www.ukrlib.com.ua/books/index.php> - Бібліотека української літератури - біографії та твори.

litopys.org.ua/fdm/fdm52.htm – Сковорода Григорій. Філософська думка в Україні.

www.grinchuk.lviv.ua/referat/221/212.html - Біографія Григорія Сковороди.

www.allreferats.com.ua/literatura/referat747 - Біографія Григорія Сковороди.

literature.refportal.ru/ref30033.html - Філософські погляди Сковороди.

www.ukrop.com.ua/encyclopaedia/100names/6099.html - УКРОП - Енциклопедії - 100 видатних імен України.

www.rulex.ru/01181086.htm - Сковорода Григорій Савич

www.ua-today.com/modules/myarticles/article_storyid_5198.html - Україна сьогодні: Феномен Григорія Сковороди.

www.refine.org.ua/pageid-4519-1.html - Філософія Г. Сковороди - Refine.

www.referat.ru/pub/item/4213 - Реферати и сочинения - Український мандрівний філософ Г. Сковорода

www.5ka.ru/90/20495/1.html - [5ka.ru](http://www.5ka.ru) - Філософія - Сковорода Г.С.

ru.wikipedia.org/wiki/ - Сковорода Григорій Савич

www.ukrreferat.com/index.php?referat=27317 - Реферати Українською: 40 000 україномовних рефератів ...

Г. Сковорода про розумове, моральне та трудове виховання дітей (реферат).

www.ozon.ru/context/detail/id/1293236 - [OZON.ru](http://www.ozon.ru) - Г.Сковорода. Сочинения в двух томах. Том 2. Издание 1973 года. В состав второго тома вошли философские сочинения Г. Сковороды, созданные им в 70-90-х годах XVIII в.

5ka.com.ua/72/33770/1.html - Социологические взгляды Г.С. Сковороды.

www.ido.edu.ru/psychology/history_of_psychology/biograf88.html - Біографія Г. Сковороди.

<http://marsexx.narod.ru/psychology/skovoroda-zhisneopisanie.html> - Житнеописание Григорія Сковороди.

Зміст

Біографія.....	3
Твори Григорія Сковороди.....	5
Життя і творчість.....	5
Г. Сковорода – філософ.....	9
Головні дати життя і творчості Г. Сковороди.....	9
Інтернет-ресурси про життя і творчість Г. Сковороди.....	11